

CAMINO

OD SUŽENJSTVA DO
SVOBODE

Petra Škarja

CAMINO

Camino je narava, katere del postaneš.
Camino je čas, ki ga imaš, da spoznaš sebe.
Camino so ljudje, ki jih srečaš na poti,
kjer te vsakdo obogati na svojstven način.
Camino je pristnost – pristnost narave,
pristnost življenja, pristnost odnosov.
Camino je odločitev, ki jo sprejmeš,
da boš v življenju nekaj spremenil.

In Camino je še nekaj, česar ni moč opisati,
temveč lahko le doživiš.

Najprej prehodiš Camino

• • •

Moja pot. Moj Camino. Moje stopinje.
Pot od suženjstva do svobode.
Včasih težka, a vredna vsake kapljice potu!

Ležim v postelji, katere žimnica je bila verjetno že nekaj stokrat preznojena, umazana, polna las in dlak, morda celo tako opevanih *bed bugsov*¹. Vseh devetindvajset današnjih sstanovalcev v tem *albergu*² zaradi glasnega škripanja moje postelje natanko ve, kdaj se premaknem. Bolj ko se trudim negibno ležati, bolj me sili v srbenje, bolečine in s tem zahtevo po premiku. Pod mano je že zaspal prvi pohodnik, o čemer priča njegovo glasno smrčanje. A bolj kot smrčanje me moti rezko hihitanje skupine žensk, za katere se sprašujem, kako so pristale tu, saj vsa njihova ličila, natikači z visoko peto in lepe oblekice nekako niso sodili v ta svet. V svet pohodništva. V svet Camina. Sicer, če sem povsem iskrena, me pravzaprav ni motil njihov videz, temveč njihovo glasno smejanje in kričanje, kar je v mojih očeh predstavljalo nespoštovanje do tistih, ki so si po tridesetih kilometrih hoje na štiridesetih stopinjah Celzija želeli miru in počitka. A s svojo škripajočo posteljo verjetno nisem bila nič bolj prizanesljiva do njih.

Komaj diham v tem zadušljivem vročem zraku. Večina mojih misli je negativnih in ob tem pravzaprav nimam želje, da bi se osredotočila na pozitivne. Razmišljam – *kaj mi je tega treba ...* Zapravljam čas, sama sebe postavljam v težavne situacije, kot da bi uživala v tem samomučenju. Štirideset dni? Zakaj nisem bolj razmislila o tem, preden sem si rezervirala letalsko karto? Doma imam udobje prijetnega lepega stanovanja in izobilje na dosegu roke. Zakaj to počnem? Kaj imam od tega? Ali kaj iščem ali le bežim?

Kaj mi je tega treba, se mi znova in znova poraja vprašanje.

Tokrat, v nasprotju z vsemi drugimi, meni tako ljubimi potovanji, morda poznam odgovor. Tokrat sem šla na pot oziroma Camino z določenim namenom. Premagati svoj največji življenjski izziv. Težko ga celo poimenujem izziv. Še vedno mu rečem težava. Zaenkrat največja v mojem življenju.

¹ posteljne stenice

² zavetišča in prenočišča za popotnike

Toliko je z mano in me oblikuje ter na trenutke celo usmerja, da sem jo poimenovala že *hinavska prijateljica*. Zakaj takšno poimenovanje, vam povem pozneje. Z njo se borim že več kot 13 let. Kakšno obdobje bolj, drugo manj, a vedno je nekje tu. Kljub vsemu trudu, da to prebrodim, kljub mnogim uram pri terapevtih, psihologih, psihiatrih, kljub stotinam prebranih knjig in stalnemu *delu na sebi*, kot to radi poimenujemo, težave ne znam prebroditi. Na trenutke se mi zdi, da se celo povečuje do te mere, da mi ni več do dela, ni mi več ne do pisanja ne predavanja (kar močno obožujem), ni mi več do prijateljev (s katerimi imam le še redko stike), ni mi več do partnerja (že dolgo nisem nikogar spustila blizu), na trenutke mi celo ni več do sprehodov po naravi in gorah (kar je zame največji alarm). Večino časa sem le sama s sabo, sama z nekimi notranjimi borbami iz dneva v dan ... Globlje in globlje ... Do globine, ko se mi zdi, da globlje ne morem več, ker sem od tega že preveč izmučena. Ko sem na takšnem dnu, po navadi pride do pravih odločitev za spremembo, da premaknem svoj val težave, da naredim vsaj neki močno opazen premik. Zdaj je čas za ta premik!

Vem, že vsaj nekaj stokrat sem si v teh trinajstih letih rekla, da je sedaj res dovolj, da bo sedaj drugače in da bom to spremenila, a zaman.

Toda znaki pred Caminom in občutki, ki so mi novi, so jasen pokazatelj, da je sedaj drugače. Vsakdo ima v življenju kakšne močne trenutke, ko nekaj preprosto veš. Veš brez dvoma. In tokrat vem, da je odločitev drugačna in sprememba pred mano. Zdaj je čas! Vem, da je zdaj čas!

Zato Camino. Prišla sem na Camino, da si spremenim življenje. Tudi če trpim vseh štirideset dni, to ni pomembno. Naj bo to moj pohod ali pa krvavi pot, naj občutim pribitost na križ ali lastno vstajenje, kar koli, le da mi prinese spremembo.

Prehodom Camino. Prehodom 1000 kilometrov. Simbolično prehodom ta svoj boj. Da premagam svojo največjo življenjsko težavo zadnjih 13 let, svojo *hinavsko prijateljico*, o kateri nisem upala spregovoriti prav nikomur. Morda do sedaj.

»Ali je tebi tudi težko prvi dan,« me vpraša suhljat popotnik španskega naglasa, ki je na Camino prišel le za štirinajst dni. Zanj popoln dopust, pravi.

Ali je tako očitno, pomislim. »Ja, težko mi je,« iskreno povem, čeprav mu nimam niti najmanjše želje razlagati o občutkih, ki si jih še sama ne znam dobro obrazložiti. Razumsko tudi ni smiselnega odgovora na to. Samo zgolj je.

»Ne skrbi, to je povsem normalno,« mi poda potrditev namesto pričakovanega vprašanja. »Jaz stalno potujem in komaj čakam, da se ponovno odpravim na pot, vsakič. A tistega dne, ko sem na letalu, in prvi dan na poti mi je vedno težko.«

»Torej razumeš!« Prav vesela sem bila njegovega razumevanja mojih občutkov, saj sem se ob tem počutila bolj – normalno. Biti normalen – težnja in hkrati prekletstvo večine.

»Zakaj je temu tako?«

»Ne vem. Predvidevam, da se naše telo na takšen način brani sprememb, ki so nevarno blizu, ko se odločimo za takšne poti. Morda nas telo na takšen način želi zavarovati, zato nas brani pred nepoznanim, novim.

Verjetno se sprašuješ, zakaj to počneš, ko ti v resnici ne bi bilo treba, saj je doma udobneje, kaj ne?« Dober je! Res je. Ta neznanec, čigar imena še danes ne poznam, me je v tistem trenutku poznal bolj kot lastni prijatelji, ki jim razlagam o občutkih in vprašanjih, ki se mi porajajo v takšnih trenutkih.

Podal mi je čepke za ušesa z besedami: »Morda jih boš potrebovala,« se mi prijazno nasmehnil in pogledal z očmi na način, da se nisem več počutila tako osamljeno. Odšel je in me pustil v lastnih zmedenih mislih ...

Prav ima – zakaj se res vedno znova spravljam v težke situacije neznanega, čeprav že vnaprej vem, da ne bo lahko?

In to sedaj, ko sem si končno nekako uredila življenje.

No, vsaj želim verjeti, da sem si ga, po težki življenjski prelomnici. Že skoraj tri leta so minila od takrat. Od dne, ko je neizmerno bolečino glave ob celodnevem neustavljivem joku preglasila le bolečina srca, za katero pa v nasprotju z bolečino glave ni kemije, ki bi jo ublažila ... Od dne, ko sem k sebi stiskala svojo

psičko *pomerančico*³ po imenu Mala, puhasto, komaj kilogram in pol težko, ki mi je pomagala, da sem preživela najtežje dni. Od dne, ko sem bila z visokimi dolgovi in blokiranimi računi povsem brez denarja in razen oblek, starega avtomobila, telefona in računalnika nisem imela ničesar več. Ničesar iz svojega navzven pravljичnega življenja princeske v gradu. Resnično čez noč sem ostala brez stanovanja, ki sva ga zgradila in kjer sem 4 leta živela s takratnim partnerjem, ki je v mojih mislih vsa ta leta predstavljal bodočega moža in očeta mojih otrok; ostala brez velike vile na rajski lokaciji na vrhu griča, ki se je kot gradiček bohotila nad prostrano dolenjsko pokrajino in katere gradnja je zame predstavljala veliko stresa, bolečin in joka, hkrati pa tudi izjemno srečo ob ustvarjalnosti; ostala brez načrtovanih potovanj in načrtov za prihodnost ... Da, v tem pogledu mi je bilo res lepo. Večkrat sem se počutila kot princeska, ki jo je njen princ razvajal s pozornostmi, s katerim sta iskala korale sredi Maldivov, se predajala masaži izpod spretnih rok maserk v Šrilanki, poležavala v mogočnih hotelih verige Falkensteiner, se vozila v luksuznih avtomobilih, kockala v Las Vegasu, plezala po majevskih templjih na Jukatenu, se izgubila v Venezueli, sankala po sipinah v puščavi, predvsem pa se mnogokrat do solz nasmejala ... Morda sem se prav zato srečevala z mnogimi vprašujočimi pogledi, in le redki so me vprašali na glas: »Zakaj? Kaj ti je manjkalo? Pa saj si imela vse in še več!«

Bolj kakor k odgovoru na to so me s temi vprašanji spodbudili k lastnemu razmišljanju, kako globoko smo ljudje zabredli. Kako močno smo se odvrnili od svojega bistva, od svojega čutenja, kako močno smo izgubili stik z naravo.

Kje na tej poti razvoja človeštva smo tako zašli, da smo sposobni verjeti v to popolnoma zgrešeno lestvico pomembnih vrednot v življenju?

Vsi si že po naravi želimo sreče in družba (mediji, politika, potrošništvo, vse okoli nas) nas je prepričala, da jo bomo našli v hiši, v denarju, v slavi, v lepih oblekah, v plemeniti družbi, v – denarju in nadvladi.

³ Pomeranec je pasma psa z dolgo dlako in težo do 5 kg.

Kje smo tako zgrešili, da smo pozabili čutiti – čutiti, da je to ena največjih laži tega sveta.

Tudi sama sem temu verjela. Verjetno moraš izkusiti oboje, blišč in bedo, da zares lahko začutiš, kaj si želiš, neodvisno od zunanjih vplivov.

Lepo in hkrati težko mi je bilo tista štiri leta življenja navidezne princeske. Ne morete si misliti, kako zelo težko. V sebi sem čutila, da to ni življenje, kakršnega želim živeti – dnevno sem obupovala, dnevno opazovala svoje roke, ki so se vidno tresle od vsega stresa, ki sem ga doživljala že pri svojih enaindvajsetih letih. Lasje so mi vidno izpadali, koža se je starala mnogo hitreje, kot bi si to želela. In kar je najhuje – iskrice v očeh so izginile, radovednost v zvezi z življenjem je potihnila, tiste goreče želje v srcu pa so iz dneva v dan ugašale. Bila sem stara v mladem telesu. Bila sem mrtva v še kako živem telesu, ki je tako globoko v sebi skrilo vse moje otroške želje po Svetu, da niti njih sence nisem več zaznala.

Nisem pa vedela, zakaj. Kako je to mogoče, ko sem pa natanko sledila danim napotkom, kako živeti, da bom srečna!

Odraščala sem v vasi, kjer je 20 hiš in 25 *štal*, kot bi rekli ljudje v tej vasi. Povedano lepše, 25 hlevov. A če doma dedku rečem hlev, se mi bo smejal: »Kakšen hlev, to je navadna *štala!*« Zatorej 20 hiš in 25 *štal*. Malo pretiravam, a to vsi radi počnemo, kadar želimo izpostaviti pomembno bistvo.

Hrastovica se imenuje vas. Na območju vasi naj bi v preteklosti stali trije mogočni hrasti, ki so jih posekali in na njihovem mestu zgradili vas. Tako pravita moj dedek in zelo stara knjiga, ki jo je pridobil iz šentrupertske župnije in mi jo podaril, ko sem bila še neustavljivo radovedna. Dedek že ve.

Odraščati na kmetiji je za otroka raj. Le da se tega takrat ne zaveda. Nimaš druge izbire kot vdihavati svež zrak, jesti solato z domačega vrta, krepiti motorične spretnosti na njivi, učiti se fizike v praksi, opazovati krog življenja – rojstvo in smrt živali. Nikoli ne bom pozabila, kako sem trmoglavila, da želim biti poleg, ko se skoti teliček, in kako sem potem stekla iz hleva, kolikor so me noge nesle, ko sem to v resnici videla. Za vsako žival si vedel, kako ji je ime,

kakšen značaj ima in kdaj je šla na izlet - tako so rekli, ko je ni bilo več v hlevu – in vsi smo igrali to igro, da verjamemo 'lepim lažem'. In hočeš, nočeš – ves čas si v stiku z naravo. Mnoge stvari, ki se jih ljudje učijo pozneje v življenju, se nam na vasi zdijo samoumevne.

Težko je le za otroka, ki si želi videti ves svet. Ki si želi namesto jame v gozdu raziskovati piramide, se namesto brega reke Krke dotakniti najlepših plaž sveta, namesto krav v hlevu opazovati leve in žirafe, se namesto v šolo sprehoditi po hollywoodski rdeči preprogi, namesto sosednjega grička osvojiti Mount Everest, namesto vaške veselice bos v krpici blaga ob ognju plesati z Indijanci, namesto babičinega kruha iz krušne peči, namazanega z domačo smetano in posutega s sladkorjem, jesti v najprestižnejših restavracijah na svetu (in si predstavljati, kako si v naročje položi bel prtiček), namesto s traktorja skočiti s padalom, namesto lastovk v hlevu opazovati letala na letališčih po svetu.

Oboževala sem televizijo (kateri otrok je ne) in knjige – predvsem zato, ker sem tam videla, kaj vse obstaja na svetu in kaj vse si še lahko zapišem na svoj seznam stvari, ki jih je treba nujno videti v življenju. Moji dnevnikarji so bili polepljeni s slikami templjev, rajskih plaž, gora in številnih drugih, tudi nepoznanih kotičkov sveta.

S svojimi neukrotljivimi kodrčki, močnimi nogami, lunastim obrazom in ves čas rdečimi lički, pridnimi, a nenatančnimi rokami, s svojo kozorogovsko naravo in ponižnim ugajanjem ljudem sem se popolnoma zlivala s tistim okoljem dvajsetih hiš in petindvajsetih hlevov, a oči so neumorno kazale tiste iskrice, ki so žareče podžigale željo po svetu. Po Svetu.

To je tisto čudno obdobje, ko bi ves topel kruh iz krušne peči, ki ga je z ljubečimi rokami naredila babica, takoj zamenjal za le en kos svežega kruha iz trgovine; ko bi dal vse za eno veliko kupljeno svetleče jabolko, namesto teh domačih, ki jih odtrgaš z drevesa za hišo in so estetsko tako nepopolna. Da, ljudje si želimo tistega, česar nimamo. A le do takrat, ko spoznamo oboje – takrat šele se lahko zavemo, česa si res želimo, in da to niso zgolj želje, ki izhajajo iz nedostopnosti zelenega. Danes se z veseljem peljem na drug konec Slovenije in še dlje, da lahko utrgam eno domače jabolko ...

Staršem je verjetno težko imeti takšnega svojeglavega otroka.

Ničkolikokrat sem se izgubljala v gozdovih (resnično izgubljala, a bila preveč prestrašena, da bi doma to upala priznati). Na travnikih. Ob rekah in potokih. Najraje sem zahajala tja, kamor ni nihče drug. Ali vsaj nisem vedela, da bi. Takrat nisem vedela, zakaj to počnem, o tem se tudi nisem spraševala. Kot otrok si res ne postavljaš teh nadvse pomembnih vprašanj, zakaj nekaj bi ali ne bi delal: preprosto počneš tisto, k čemur te v danem trenutku vleče neka notranja sila. Danes se trudim vedno bolj slediti tej neoprijemljivi sili, saj je nekaj na njej, kar jo dela neizmerno nezmotljivo.

Danes si na vprašanje, zakaj moje takratno neskončno tavanje po gozdovih in poteh narave, najbolje odgovorim: neustavljiva in zagotovo neugasljiva želja po raziskovanju. Vsega. Predvsem narave in lastnih misli.

Prva leta šole so bila skrajno mučna in dolgočasna. Nenehno tekmovanje z bratom ima to dobro plat, da sem se vedno naučila vsega tistega, kar je znal tudi on – ker je starejši, je to pomenilo, da sem znala brati, pisati in vse drugo, kar prinesejo prvi razredi šole, že preden sem prestopila šolski prag. Ali si predstavljate nemogoče dolgočasje za klopjo, ko smo se ves teden učili črko A ... Ali si predstavljate otroka s kmetije, ki stalno skače po naravi, kamor ti seže oko, kako sedi za klopjo več ur? Pri miru, so rekli. Pridno in tiho, so rekli. Res sem se namučila s sedenjem v šoli ...

Ne vem, kaj se je tista leta dogajalo znotraj mene, se pa spomnim dne, ko je psihologinja nadvse resno poklicala starše v šolo, češ da bi se radi pogovorili o njihovem otroku. O meni. Pogovarjali so se, kot da me ni zraven, čeprav sem sedela prav tam, meter stran od njih. Bila sem majhna, ne pa tudi gluha, kaj šele nevedna. Zanimivo je, kako znamo otroke izključiti iz pogovorov, kadar so zraven – ali res pozabimo, da slišijo in čutijo bolje od nas?

Preveč je mirna, so rekli. Preveč tiha in prestrašena. Moramo nekaj ukreniti glede njene samozavesti, sicer bo imel ta otrok velike težave v življenju, so rekli. Vemo, da zna, a si ne upa niti dvigniti roke, da bi to povedala, so rekli. Ko jo o čem povprašamo, prestrašeno okameni in ne spregovori niti besede, so rekli. Oh, ko bi vedeli, zakaj sem se tako zaprla v svoj svet ...

In se je začelo. Mama je to vzela za svoj življenjski projekt. Kako hčerki povečati samozavest. Mislim, da v vsej svoji predanosti temu še danes ni zaključila tega svojega življenjskega poslanstva, saj večkrat poudari že tolikokrat slišano: »Petra, ti se ne ceniš dovolj! Bodi samozavestna!« *Da, mami ...* Na žalost otrok bolj opazuje in posnema, kakor poslušša in uboga.

Predanost njeni nalogi sem zaznala že v njenih meditacijah. Danes bi temu rekli *duhovna osveščенost*, za tisti prostor in čas pa je bila za okolje preprosto – čudna.

Takrat nisem vedela, kaj sploh pomeni samozavest. Ne tega, kakšnega projekta se je zdaj lotila mami. Spomnim pa se, da je domov prinašala knjige. Dr. Janez Rugelj, Anton Trstenjak, Louise L. Hay ... Dvomim, da sem takrat sploh zares razumela te knjige, a z gotovostjo sem razumela naslednje: Zaljubila sem se v knjige! Knjige imajo vse odgovore! Knjige ti razložijo, kakšen je svet drugje, kako kdo razmišlja, kaj se dogaja ...

Ko je v šolski knjižnici zmanjkalo neprebranih knjig in ko je ta moja pritožba prišla do učiteljice, sem se naučila nekaj – ne zaupaj vsega mami, ker bo to povedala učiteljem. Ona namreč ni razumela, da je zmanjkalo knjig, ki bi me zanimale. Mami me je sicer takrat peljala v večjo knjižnico, pravzaprav je bila neskončno velika, v velikem mestu – v Trebnjem. A sem našla drugo pot. Boljšo, sem bila prepričana.

Sama bom napisala, kar se mi zdi zanimivo.

In sem pisala. In pisala in pisala. Prvič sem čutila, da se kakšne neizrečene skrivnosti iz prvih let mojega življenja, mojih prvih spominov na tem fizičnem svetu, ki so me razjedali, lahko prelijejo na papir in me razbremenijo. Razbremenijo krivde.

Pisala sem o najglobljih globinah, kar jih je otrok sposoben pri teh letih, ko se zagleda v kapljico vode in naravno ustvarja lastno filozofijo. Kar je pri bratu sprožilo val posmeha (seveda, zakaj pa imamo brate, če ne zato, da nas učijo – na lep ali trd način). Rezultat – skrivala sem vse, kar sem zapisala. A kam skriti zapiske? Na skrajni vrh drevesa ob hiši. Vedela sem, da sem v plezanju po drevesih nepremagljiva, ob čemer sem se primerjala predvsem z babico, dedkom in stricem, ki so stanovali v isti hiši kot mi, zato sem

svoje zapise shranila tako visoko, da se je ob plezanju v vetru vrh že skrajno nevarno gibal. Moje visoko čelo je pravilno ugotovilo, da jih moram skrbno spraviti v nepremočljive vrečke. Seveda. Sicer je moje visoko čelo raziskovalo tudi, kako nastanejo rozine. Poskusi so se po navadi odvijali prav tu, na tem drevesu, vendar do njih v tem primeru ni prišlo, saj so grozde že prvega dne pojedli ptiči, tako da je to bil le eden od mnogih neuspešnih poskusov. Morda pa visoko čelo le ne pomeni tega, kar so mi rekli ...

V tretjem razredu osnovne šole sem spoznala novo ljubezen. Odbojko. Če ste si sedaj naslikali podobo mene kot tipične odbojkarice, vas moram malo popraviti. Oziroma precej popraviti. Z nizko postavo, nogami nogometišinje, šibkimi rokami in kondicijo maratonca, da ne pozabim še na svojo samotarsko naravo, sem bila po vseh (tudi izmerjenih) kriterijih lep primer nekoga, ki ni primeren za odbojko. A v tisti majhni šoli v malo večji vasi, ki se imenuje Mokronog, sem imela takrat na izbiro šah in odbojko, pa še to ob istih dnevih, in ker mi je šah dovolj dolgočasje zbuja že doma ob igrah z očetom, sem raje izbrala odbojko.

Zaljubila sem se v ta šport! Ne v samo odbojko, temveč v tiste občutke, ki sem jih imela na treningih. To dokazovanje, to doseganje rezultatov, ta občutek zmage po letih napora, ta jok ob nepričakovanem porazu, ta predanost izvesti prav vsak gib čim bolj popolno, ta kombinacija izmučenosti in zadovoljstva po treningu in, kar me je morda še najbolj pritegnilo, odbojka mi je kar naenkrat odprla pot, kako lahko pridem do vseh tistih zelenih destinacij, o katerih sem tako sanjala. Kmalu smo zaradi odbojke začele potovati po Sloveniji (ob tem sem se počutila sila pomembno), nato že malo čez mejo, najraje pa sem sanjarila, kako bom nekoč s starejšimi igralkami potovala po Evropi na tekme in turnirje. Takrat so spale v hotelih - nekoč prespati v hotelu, prav takšnem, kot jih vidimo v filmih, so bile moje otroške sanje! Odbojka mi je razbila oklep, ki se je utrdil s tolikokrat slišanim *ni mogoče*, in ustvarila nov, tako mamljiv ovoj: *kaj pa, če je mogoče?*

Naslednja leta sem zaspala in se zbujala z mislijo na odbojko, šolske zvezke porisala s slikami odbojke, se sprehajala po gozdovih z odbojkarsko žogo, tudi uničevala luči in stene s to žogo, celo

ustvarjala mozaike po stenah svoje sobe z napisi, kot so: *If playing volleyball is wrong, I don't want to be right!*⁴

Nikoli in ob ničemer nisem doživela takšnih izjemnih občutkov, za katere še niso izumili besede, kot v tistih nekaj letih vsakodnevnega treninga, vsakodnevnega razmišljanja o dogodkih, ko na semaforju vidiš rezultat, ki kaže 2 : 2 v nizih, v zadnjem nizu pa v prid nam 24 : 25, ko žogo vidiš že blizu rok podajalke, vzameš tisti zalet treh korakov, skočiš čim višje in ob tem ves čas gledaš le žogo, ko v tistem trenutku obstajata le ti in žoga in vsi zvoki okolice zvodenijo, zamahneš z roko, kakor si se leta in leta učil popolne izvedbe, za trenutek neopazno pogledaš na nasprotnikovo polje in tvoje misli v sekundi najdejo najšibkejšo točko nasprotnika v danem trenutku, ko z vso priučeno in z leti natrenirano natančnostjo usmeriš žogo mimo nasprotnikovega bloka v njihovo šibko točko, nato pa *bum* – žoga je na tleh, še preden se tvoje noge spet dotikajo tal, soigralke že dvignejo roke v znak veselja nad zmago, sodnik zapiska – potrjeno, zmagale smo, trener s stisnjeno pestjo boksa v zrak pred sabo z *yes, yes* na ustnicah, me pa skačemo in še kar skačemo, se veselimo, popadamo po tleh, kričimo od sreče! Kakšni neverjetni občutki so to!

Ko so me že drugo leto zapored na mednarodnem turnirju razglasili za najboljšo igralko turnirja (ne da sem bila tako dobra, le konkurenco sem takrat imela bolj slabo), sem se odločila – to je to, to je moje življenje. Odbojkarica bom!

Le da o tem še nisem spregovorila doma. Ah, kje neki, pogum ni bil nikoli moja močna točka. Skrivanje mi je šlo bolj od rok.

Imela sem izdelan načrt. Sledim njihovim navodilom življenja, da bodo ponosni name, ker pa mi dobivanje lepih ocen ni predstavljalo težav, bom zraven imela še odbojko.

Po otroško sem mnogokrat spravljala mamu v skrbi, očeta v zmedenost, brata ob živce, stare starše v smeh, a najpomembneje je bilo, da sem se ob tem udeleževala šolskih tekmovanj in dodatnih dejavnosti ter imela lepe ocene.

⁴ Če je igranje odbojke narobe, nočem imeti prav.

Bila sem odlična in pridna. Vsaj tako je bilo videti po ocenah – v resnici mi je bilo ob kakšnih storjenih predrznostih, ki so bile logična posledica nenehnega druženja s fanti, marsikdaj neupravičeno pogledano skozi prste. Neverjetno, koliko stvari olajšajo dobre ocene.

Vse je bilo tako, kot mora biti. Vse je bilo tako, kot so mi rekli, da mora biti.

Dobila sem namreč namišljen zemljevid poti popolnega, srečnega življenja, kar so sanje večine ljudi našega okolja. To je tista pot, ki ji večina neumorno sledi, vsem nam znana navodila za življenje:

»Hodi v šolo, imej lepe ocene, dolgo študiraj, da dosežeš vsaj en doktorat, tako boš dobila lepo službo v pisarni pod klimatsko napravo in ti ne bo treba delati, imela boš lepo plačo, dobila boš partnerja, zgradila si bosta lepo hišo z belo ograjo in imela kužka ter dva otroka ...

Ne bo ti treba tako garati kot nam. Zato se samo uči, da boš imela lepe ocene.«

In živela boš srečno do konca svojih dni, je ostalo neizrečeno v mislih. Mojih in njihovih.

Preprosto.

In prav temu aksiomu sem nadvse pridno in ubogljivo sledila, kakor da je to najpomembnejša resnica tega sveta. Najprej v želji, da bodo starši ponosni name, kar mi je bila takrat glavna motivacija, če ne kar edina; ne vem, ali je to lastnost otrok nasploh ali zgolj moja hiba, pozneje v želji imeti srečno življenje.

In veste kaj – dobro mi je šlo. Zares dobro. Kako ponosno sem ob koncu osnovne šole stopala pred ravnateljico, ki mi je podeljevala vsa tista zlata priznanja in nagrade za posebne dosežke. Čudovito življenje je pred mano, sem bila prepričana, saj sem to prepričanje gradila zgolj na temelju številnih ocen in pridnosti v šoli.

Zakaj torej nisem bila srečna pozneje v življenju? Zakaj nisem bila srečna niti po tem, ko sem že živela v lepem stanovanju, gradila hišo, ustvarjala družino, potovala, imela perspektivno kariero ... celo kupila psa, samo še bela ograja je manjkala. Vse je bilo tako,

kot mora biti, kot nas svet uči, da moraš biti in kaj moraš imeti, da boš uspešen in srečen.

A čutila sem, da nekaj ni v redu, da nekako ne živim prav. Življenje ne more biti tako težko, tako stresno, človek ne more biti tako poln strahu in bolečin. Čutila sem, da temu ni tako, čeprav so mi zatrjevali, da je takšno odraslo življenje. Tako pač je. Ne, odgovor me ni prepričal.

»To je cena takšnega finančnega ugodja,« je bil razumen argument meni najbližjih ljudi. Da, mnogo je bilo težav, stresa, skrbi in dela v tistem obdobju, ob vsem tem imetju, vseh teh poteh ... A če je to cena tega, je nisem pripravljena plačati, sem vedela v sebi. Ne jaz, ki si bolj od čudovitega hotela na Maldivih zapomnim štetje zvezdic na vrhu Triglava. A tega nisem želela deliti s takratnim partnerjem, kar je bila zagotovo moja napaka, saj sem se iz dneva v dan bolj bala biti jaz. Vedno bolj sem izgubljala lastno osebnost, lastne misli, lastne občutke. Iz dneva v dan sem postajala sprogramiran robot, ki je verjel, da sam ne ve in ne zna kaj dosti, zato je boljše slediti temu, kar uči svet. Urila sem se v psihologiji, prodaji, NLP-ju, hipnozi, poslovnosti, komunikaciji ... V vsemu, da postanem čim boljša. Čim boljša za ta svet.

Nikoli pa se nisem urila v čutenju sebe, poslušanju lastne intuicije, sledenju lastnim vzgibom. Nasprotno. Zanikala sem vse to. Vedno bolj sem ob tem tlačila pristno sebe. Celo do te skrajnosti, da na koncu res nisem več vedela, kdo sem. Nisem več razločevala med lastnimi mislimi in mislimi, ki jih dobimo iz okolja in v katere začnemo verjeti ter jih vzamemo za svoje. Nisem več razločevala med takšnimi čustvi, občutji, željami. Resnično sem izgubila vedenje, kdo sploh sem. To je bila zagotovo najnižja točka v mojem življenju in ne dan, ko sem izgubila vse, ker je bilo to *vse* le majhen, zunanjemu materialnemu svetu viden del. O, ne, vse sem izgubila tedaj, ko nisem več znala razločevati, kaj je moje in kaj zgolj pridobljena prepričanja iz okolja. Ko niti približno nisem vedela, kdo sem jaz, kaj je naravno, kaj je pristno. Moje celotno življenje je bilo takrat zgolj zrežirana igra. Tudi ko je bila ta igra popolna in navidez čudovita, je bila tako zelo – prazna. Boleče prazna. Brezsmiselna. Hladna ...

In iz leta v leto me je vse pogosteje obiskovala *hinavska prijateljica* ...

Hkrati sem se borila z mislimi: »Petra, kaj če si zgolj ti tako *scrkljana avša*, ki ni zadovoljna s tem, kar ima? Vsakdo bi bil srečen, da bi imel, kar imaš ti. Zakaj ti nisi? Kaj je narobe s tabo? Ne jokaj, ne pritožuj se, razvajenka!« Bolj kot moje so bile to besede bližnjih, ki so odzvanjale v moji glavi, ker sem jih že tolikokrat slišala, da sem po kakšnih dveh letih nehala vsakomur govoriti o svojih občutkih in sem ob vprašanju, *kako si*, raje le klišejsko odvrnila: *v redu*.

Sem res le navadna razvajenka? Je to res normalno življenje odraslih skrbi? Odgovora nisem poznala, ker se že več let nisem družila s prijatelji. Kar sem imela stika z ljudmi, so bili to poslovni stiki, družinske zabave, kjer je več zaigranosti kot kjer koli drugje, in kakšen sproščen klepet z ljudmi na drugem koncu sveta, ki našega sveta ne razumejo. Res nisem več vedela, kaj je normalno in kaj ne, kako živijo in čutijo drugi, kakšno je resnično življenje in kje sem tu jaz. Ali se moram navaditi, da je življenje takšno trpljenje, ali kaj lahko spremenim? S temi vprašanji sem si krajšala premnoge neprespane noči kar štiri leta.

V teh letih sem doživela nekaj najbolj čudovitih in hkrati nekaj najbolj grozovitih trenutkov: občutila sem najlepša čustva in hkrati najbolj boleča. Slišala najnežnejše besede in hkrati najtrše. Živela v izobilju in hkrati v ječi. Imela vse in hkrati nič. Življenje z *bipolarcem*⁵ je takšno kot njegova motnja sama – bipolarno. Ob vzponih se počutiš kot bog, ob padcih razmišljaš, kako preprosto bi bilo le za trenutek zaviti s ceste ob zadostni hitrosti. In vse to me je ob lastnih borbah s *hinavsko prijateljico* še dodatno utrudilo.

Ne bom pojasnjevala, zakaj sem ostajala v tej zvezi toliko let, niti zakaj sem tolikokrat pakirala in vnovič praznila svoje kovčke. Ne bom pojasnjevala, zakaj kljub vsem dramam nisem niti enkrat podvomila, da bo prav on moj bodoči mož in oče mojih otrok.

⁵ Bipolarna motnja je motnja v delovanju možganov, ki povzroča nepredvidljiva pretirana nihanja razpoloženja. Ljudje s to motnjo nihajo iz čustvenega povišanega stanja veselja (manija) v čustveno upočasnjeno stanje žalosti in globoke depresije, ki jih mnogokrat spremljajo misli o samomoru.

Ne bom pojasnjevala, zakaj sem v mladostniškem iskanju sebe v zvezi z njim ironično povsem izgubila prav sebe v želji, da ohranim trdno partnerstvo in ustvarim topel dom. Prav tako ne bom pojasnjevala, zakaj sem podlegala pritiskom okolja in v trmastih vztrajanjih pri narisanih slikah prihodnosti v umu dovolila preseči mnoge svoje, prej postavljene meje, zaobljube, vrednote. Sploh ne bom pojasnjevala, kolikokrat sem pod preprogo pometla stavek *jaz pa nikoli*. Pod preprogo vhoda nastajajoče hiše, ki nikoli ni postala dom.

Ne bom pojasnjevala, ker nima smisla, in še bolj kot to – ker si tega še sama ne znam dobro razložiti. Ali je sploh smiselno spraševati zaljubljenega o nerazumnosti njegovih dejanj? Kajti to sem bila – zaljubljena. Le da nisem povsem prepričana, ali vanj ali v v mislih ustvarjeno sliko življenja z njim.

Tedaj so bili dnevi, ko sva se pogovarjala o naslednjem smiselnem koraku – otrocih.

»Pa si jih zares želiva?« sem vprašala.

»Saj ni tako pomembno, to je naslednji smiselni korak. Kaj pa bova drugega, tako gre svet,« sem dobila odgovor. Da, želela sem si otrok, a ne v takšnem okolju. Morda me je prav ta veliki naslednji korak malce prebudil. Prav, če je takšno življenje namenjeno meni. A takšnega življenja ne želim za svoje otroke.

Ne vem, od kod je tistega dne prišlo toliko moči, da sem šla. Nisem šla takšna kot že mnogokrat poprej, ne, tokrat sem odšla drugačna. Prvič sem čutila, da kljub vsemu trpljenju in težavam, ki vem, da so me čakale, če odidem, niti ena sama samcata celica mojega telesa ni dvomila o tem. Odšla sem za vedno. Šla stran iskat svojo srečo. Vedela sem, da je tam ne znam najti, da moram stran. Bil je dan, ko je bolečina ostati preseгла bolečino, ki sem jo čutila, ko sem ves dan jokala na tleh najetega starega temnega stanovanja, polnega plesni in temačnosti ter grozne samote. Tistega dne sem izgubila skorajda vse. A ostalo mi je nekaj, kar je bilo pomembnejše od vsega, kar sem izgubila.

Dobila, ne, izborila sem si novo priložnost. Zaživeti življenje, o katerem sem sanjala kot otrok. Življenje, v katerem bom zares srečna. Življenje, ki bo moje. Moja pot. Pot, neodvisna od

pričakovanj in zahtev okolice, neodvisna od družbenih lestvic, kaj je prav in kaj narobe, kaj bolj in kaj manj cenjeno, kaj moraš in česa ne smeš posedovati, kakšen moraš biti in kako se moraš obleči. Ne, želela sem svojo pot, svoje življenje.

Nisem vedela, da tega ne bo tako preprosto najti ... Včasih se mi zdi, da je naša celotna družba izgubila znanje in zavedanje o pomembnosti iskanja tega.

Zaspala sem na vzglavniku, popolnoma mokrem od solz, trdno oklepajoč se puhaste živalice, psičke Male, katere bitje srca me je spomnilo, da še vedno čutim, katere oči so me spomnile, da oči imajo iskricice in da sem jih nekoč imela tudi jaz, ob zvoku od takrat naprej meni najljubše skladbe *My Way* ...

Moja prva noč tu na Caminu in že se borim ... Borim sama s sabo. Težko mi je, čeprav za to ni posebne razumske razlage. Morda težko pred novim izzivom. Morda težko, ker se del mene zaveda, da je pred mano pot, ki me bo nekako za vedno spremenila ... Morda težko, ker sedaj že zelo jasno vem, da vsaka rast, vsaka sprememba s sabo prinese *suffering*⁶, kot bi rekli budisti.

»Nihče ni rekel, da bo lahko,« me je nekoč želel potolažiti prijatelj. Bolj kot tolažbo sem dobila vpogled v resničnost. Vpogled v resničnost onstran zrežiranih življenj ljudi na Facebooku, onstran zrežiranih hollywoodskih vplivov, onstran zgodb in pričanj ljudi z maskami na obrazu in s ščitom na srcu. Ko mi kdo reče, da je razsvetljen (neverjetno, kako hitro se pri nas širi trend samooklicanih razsvetljencev), da je duhovno *izpopolnjen*, popolnoma miren in srečen ter da je do tega prišel preprosto in zgolj ob prisotnosti pozitivnih občutkov, ne morem mimo priznanja, da me ob tem prešine misel, ki seveda ostane neizrečena, saj glasno izražena zagotovo ne bi pristala na plodnih tleh: »Začni z iskrenostjo. Z iskrenostjo do sebe ...«

⁶ *Suffering* se prevede v trpljenje. Vendar pomen besede ni enak, saj se s prevodi preveč posploši. *Suffering* njim ponazarja pomembnost izkušnje, ki jo imamo, ki jo moramo doživeti kljub vsem bolečinam, ki to izkušnjo spremljajo. Brez izkustva ne moremo preiti na višji nivo.

In prav sedaj se spet podajam na pot takšnih nepoznanih preizkušenj, ko že neznano samo vzbuja strah. Prav sedaj, ko sem si komaj približno uredila življenje v teh treh letih od poslušanja skladbe *My Way* in mi doma res ni hudega. Nekaj mesecev živim v stanovanju, ki sem si ga prvič do sedaj izbrala glede na svoje želje in ljubezen na prvi pogled, ne pa glede na finančne zmožnosti oziroma nezmožnosti. Imam avtomobil, ki me s svojimi belimi metaljčki, polepljenimi po črnem ogrodju, nasmehne vsako jutro. Skoraj dve leti je že tega, odkar sem dala ime temu avtomobilu, ki me vsak dan znova spomni na ponos, ki sem ga čutila, ko sem podpisovala papirje in še uradno potrdila, da je to moj avtomobil. Prav zares moj. Velik premik je bil to zame, ki sem zrasla s prepričanjem, da si kot ženska sama ne morem kupiti avtomobila. Danes se mi to prepričanje zdi povsem nesmiselno, če ne kar noro, a močna so prepričanja, ki jih dobimo in prevzamemo iz okolja in družbe, številna tudi iz Cerkve. Nezavedna so celo močnejša od zavednih. Prepričanje, da kot ženska ne zmorem določenih stvari. Moški je v družini tisti, ki kupi avtomobil. Ženska nekako ne more. Moški je tisti, ki omogoči potovanja. Ženska ne more.

In ko sem tistega dne šla stran, stran za vedno, sem sprejela boleče in neizogibno, a hkrati tudi napačno spoznanje, da sedaj ne bom mogla priti do drugega avtomobila in da nikoli več ne bom resnično potovala, morda si bom lahko privoščila le kakšen značilen dopust na hrvaški obali, morda mi bo še kdaj uspelo skočiti v Grčijo ali katero od drugih podobnih, večini dosegljivih destinacij. Tolažila sem se s tem, da sem za svoja leta videla že precej sveta in mi morda zato ne bo tako hudo ...

Prav zato sta mi velik premik pomenila nakup avtomobila in prva daljša pot. Takrat na Kitajsko, kamor me je povabilo podjetje, ki je odkupilo avtorske pravice moje knjige *Ameriški milijonarji so spregovorili* za kitajski trg. Oziroma za tisti trg je ob vsej močni cenzuri na koncu nastala knjiga *Milijonarji sveta so spregovorili*.

To nista bila trenutka, ki ju zabeležiš v dnevnik in si ob njima le srečen in ponosen. Ne. To sta bila trenutka, ko se popolnoma spremenijo prepričanja, ki so se trdno vtisnila v našo bit že v zgodnjem otroštvu in ki jih večina ljudi obdrži do svoje smrti. Zares

srečen je lahko tisti, ki doživi takšen trenutek, takšen preboj, ki zruši te močne okove omejujočih prepričanj. In zares srečna sem bila jaz.

Imenuje se Niko. Moj avtomobil namreč. Nika je boginja zmage, Nike se imenuje podjetje z najmočnejšim sloganom, ki me je takrat spremljal vsak dan – *Just do it*⁷, Nika naj bi bilo ime moji hčerki, če bi si takrat kakšna dušica izbrala mene za mamo ... Vse to in še mnogo več mi je takrat pomenilo ime Nika. A ker je v svoji črnosti in celotnem videzu moj avtomobil zagotovo fant in ne punca (to razmišljanje okrog avtomobila že meji na norost ali pa zgolj na otroški duh, ki je še nekje v nas), je ostal Niko. Simbolično piko na i tistega obdobja so pomenili beli metuljčki, ki mi jih je na avtomobil nalepil moj takratni najboljši prijatelj. Metulj kot simbol rojstva, novega začetka, spremembe. Metulj, ki gre čez svojo najtežjo življenjsko lekcijo, iz gosenice v metulja. Metulj, ki je tako čudovit, po navadi samotar, ki me uči lahkotnosti ... Želela sem si biti metulj. Sploh takrat, le pol leta po dnevu, ko sem na premočenem vzglavniku zaspala ob pesmi *My way*⁸.

In zdaj sameva v garaži. Stanovanje, ki sem si ga tako močno želela vsa ta leta, je prazno. Prijatelji verjetno sproščeno pijejo kavice z riževim mlekom v naših priljubljenih lokalih in si pripovedujejo šale, ki jih razumemo le mi, kar nas povezuje na svojstven način. Poslovni partnerji se verjetno jezijo, zakaj spet ne odgovarjam na elektronska sporočila in sem nedosegljiva po telefonu. Starši so v skrbeh, kaj spet išče po svetu vsa sama, česar ne najde doma. Jaz pa povsem prisotna tu, na začetku svoje poti oziroma Camina, ki mi je nekako spremenil življenje.

»Ali si že videla kakšno posteljno stenico? Pravijo, da jih je mnogo,« me iz mojih misli predrami visok, piskajoč glas Korejke. »Na telesu ti povzročijo hudo srbečico, zato pazi, ko boš na poti, da izbereš prenočišče, kjer jih ni. Jaz bi na tvojem mestu raje prespala v hotelih, zavetišča niso varna ...« Ja, hvala, prav sedaj mi je treba poslušati še to ...

⁷ Samo stori!

⁸ Moja pot.

Prvič mi je pustila do besede, ko mi je postavila vprašanje: »Zakaj si pa ti prišla na Camino?« Značilno vprašanje. Vsakdo ima neki svoj *zakaj*. Oh, draga moja nepoznana sostanovalka te noči, kako naj ti to povem v enem stavku, ko pa se mi odgovor na to sestavlja že toliko let. Kako naj ti to povem, ko pa o tem nisem bila zmožna spregovoriti niti svojim najbližjim?

»Zakaj pa ne? Škoditi ne more, kaj ne? Hoja v naravi, na svežem zraku, biti sam s sabo ... Pa še Španci so lepi,« je bilo vse, kar sem ji povedala v sproščenem tonu, ki je večino tistih, ki razumejo angleško, prijetno nasmejal. Presenetila sem se, da celo popolni neznanki težko povem za svojo *hinavsko prijateljico* in lastne borbe ...

...

...

»Danes opažam, da se vse več popotnikov poda na Camino zgolj zaradi premagovanja etap. Pozabljajo pa na duhovni pomen Camina.« In o tem, pravi, bo govoril po večerji.

Po večerji, skuhani za vse, se nas je skupina 40 popotnikov premaknila v manjšo kolibo videza indijanskih šotorov, ker naj bi bilo malo govora o tem, kaj pot Camina pravzaprav je. In ta del me je presunil tako, da mi kljub težkim vekam in telesu, prepotrebem spanja, ni uspelo zaspati. Kako lepa razlaga ... Kako močna razlaga ... Kako čudovito sporočilo ...

»Kaj je cilj Camina?« je Božiček začel z razlago. Santiago de Compostela je bila samodejno prva misel, predvidevam, da pri večini, le najpogumnejši pa so to izrekli naglas.

»Želim si, da ne bi bil,« je nadaljeval. »Cilj Camina je najti pot do sebe. Ne do Santiaga de Compostela.«

Meni tako lepa razlaga Camina se začne.

»Preveč ljudi je danes sužnjev. Včasih očitna suženjstva, danes sužnji slabe politike, slabih ljudi, pretirano pripisovanje moči denarju, potrošništvu in vplivom medijev.«

Pojavi na steni, ki sta videti kot marsovčeka, kakor sem ju sama poimenovala, predstavljata prav to – prevlado svetu nekaterih posameznikov in moč manipulacije nad ljudstvom. Ljudje pa otožni, zaslužjeni, izgubljeni ...

»Da se rešiš tega suženjstva, obstaja le ena pot. Pojdi. Hodi. Pri tem je pomembno, da imaš odprte roke – odprte za sprejemanje in odprte za dajanje. Naj bodo črne ali bele.

Potrebuješ oči, da spregledaš, da opaziš te okove suženjstva. Oči za vid in oči v razumu. Naj bodo rjave, modre ali zelene.

In potrebuješ noge, ki te bodo premikale. Ne obstoj, premakni se, hodi. Naj bodo noge črne ali bele.

Bosa noga opomni na pomembnost stika z naravo, stik, ki se vedno bolj rahlja v družbi spodbujanja potrošnih dobrin, ki se jih mora kupovati. Stik z naravo je naša prirojena lastnost, brez katere ne moremo preživeti. Morda lahko fizično, ne pa duhovno in ne v ljubezni.«

»Ko se podaš na pot – išči, opazuj, spremljaj, opazuj znake narave, pokaži jih tudi drugim, ki si želijo po tej poti. In hodi, pojdi naprej, vsakdo s svojim bremenom na ramenih ...«

»Narava ti bo ves čas kazala znake, kje je prava pot.«
Rumena puščica je znak poti Camina, tu je simbolično prikazana kot znak, ki ti ga poda angel oziroma Narava sama.

»Ni toliko pomemben cilj in sama hoja kot to, kaj se dogaja na poti. Daj piti žejnemu, pomagaj utrujenemu, bodi dober, širi dobro. To je prava pot Camina.« V ozadju je slikar naslikal dva

pohodnika, ki zgolj sledita puščicam z namenom, da prideta na cilj, a pozabljata na pot in na to, kaj je bistvo Camina – in to ni prav.

»Zgolj hoditi do cilja,« v našem primeru do mesta Santiago de Compostela, »katerega pomen je določil nekdo drug, ti ne bo prineslo prave sreče v življenju.«

»Ko imaš izobilje, ga deli z drugimi, ki ga nimajo.« Slika je simbol trenutnega stanja v svetu.

»Obstajamo ljudje, ki imamo vsega v izobilju. In to, na žalost, tudi na račun tistih, ki stradajo in trpijo. V svetu je vsega dovolj za vse – če bi ljudje to znali nesebično porazdeliti.«

Omenil je, da imajo na tem posestvu na spodnjem travniku postavljen kamp. Najprej sem mislila, da imajo le otroški kamp, a sem se motila. Trinajst otrok iz Afrike je bilo z družinami pregnanih v puščavo, s čimer so bili tako rekoč obsojeni na smrt. Družine ne smejo iz države, prav tako ne morejo skrivaj v drugo ...

Celotne zgodbe nisem razumela, ker ni bilo vse prevedeno v angleščino, a bistvo je, da so nekako vsaj otrokom omogočili, da so lahko prišli sem. Ker nimajo kje biti, nimajo družin, nimajo ne hrane ne strehe nad glavo, je Božiček takoj ponudil svoj travnik, češ da lahko živijo tam.

»Tudi hrane, pijače in ostalih dobrin imamo dovolj, da jih lahko razdelimo mednje,« pravi. »V Evropi imamo izobilje hrane,

pijače in prostora, a delamo zidove za tiste, ki tega nimajo, ker nam je lažje ostati v okolju preobilja, kakor ga deliti z drugimi.«

»Če bomo hodili po tej poti, poti pomoči, poti resnice, poti iskanja sebe, in bomo s tem rešeni okovov manipulacije drugih, bomo našli svojo resnico, svoje sonce. Srečo, veselje, mir. In ljubezen.«

Vse slike spremlja pesem, ki si je nisem zapomnila, razen zadnje kitice, ki pravi nekako tako:

»Tistega, ki hodi po Caminu (svoji poti življenja), vedno spremlja vzhajajoče sonce. Camino je hoja prek noči z upanjem, kjer ima vsakdo svoje noči. Camino je spoznavanje resnice, da je vsak dan le utopija. Camino je razumevanje, da je bistvo življenja – ljubezen.«

Dolgo v noč nisem zaspala, tako globoko se me je dotaknila njegova razlaga Camina. Razlaga Življenja samega. Pomen svobode. Svobode, da si, kar si, in da sploh spoznaš, kdo si, in temu slediš.

Če sva realna – v vsem obstoju sveta sva le drobcen atomček v vesolju na drobceni kroglici Zemlji. Ti in jaz, z vrha gore že nevidna, iz vesolja nezaznavna. In kot sva atomsko drobkana, tako hipno bo švignilo najino življenje na Zemlji. Z vidika Zemlje komaj opazna, z vidika vesolja nezaznavna. Puf, in te ni. Puf, in me ni.

Tako preprosto, tako hitro, tako neizogibno. Ljudje bodo pozabili, Zemlja kmalu predelala, narava nadomestila.

Ali ne bi bilo zato najbolj smiselno sprejeti tega življenje, ta puf, za svojega in ga kar najbolj izkoristiti in zaužiti v polnosti?

...

potem Camino vodi tebe.

Včasih te preseneti lastno otroštvo ...

Morda je um pozabil, a duša ni.

Ne bo.

Nikoli.

Vsakdo v življenju bije svoje bitke. Vsakdo ima majhne bitke za vajo in večje za preizkus zmogljivosti. In vsakdo ima vsaj eno bitko, tisto, po kateri bi kot vojščak zaslovel in po kateri bi si ga zapomnili. Tisto, ki ga naredi najmočnejšega, ki ga najbolj izoblikuje, največ nauči in hkrati – najbolj utruji.

Nekdo bije svojo največjo bitko z zdravjem, drugi zaradi neuslišane ljubezni. Nekdo bije bitko zaradi pomanjkanja hrane, drugi doživljajo borbe v sebi, ki niso vidne zunanjim očem.

Nikar ne sodi ljudi, ki bijejo svoje bitke. Nikar se jim ne posmehuj, ne pametuj o njihovih poveljih in ne skušaj poveljstva drugih prevzeti sam. In nikar ne zavidaj življenja drugemu, kajti nekatere bitke, celo tiste največje, so včasih očem nevidne, skrite za ščitom, čelado in masko nasmeha.

»Bravo, premagal si svojo težko bitko,« rečejo na koncu. Včasih ne vidijo, kako te je ta bitka porezala, potrgala, ti pustila brazgotine in utrudila tvoje številne dele, ki nikoli več ne bodo enaki.

Kar lahko naredimo za dobro sebe in človeštva, je le to, da spoštujemo pot vsakega posameznika, z vsemi bitkami, z vsemi zmagami in porazi, z vsemi plaketami uspehov in brazgotinami ran. In da mu preprosto pustimo, da bije svoje bitke, ob tem pa mu le ponudimo kozarec vode, ki ga bo ojačala, ko bo to potreboval.

Tako imam občutek, da sedaj, po poti po Caminu, v varnem domačem okolju bijem bitko svojega življenja. Bitko, očem nevidno. Bitko, razumu nepojasnljivo. A tudi bitko, včasih tako težko, da se utrujenost že polasča vsake celice telesa. In bolj kot telesa – vsake celice duha.

Vem, da jo bom presegla in zmagala. Vem, ker nas veselje nikoli ne postavi pred večjo preizkušnjo, kot smo jo sposobni preseči. A vprašanje je, kako ranjena bom prišla iz te bitke in koliko tega se lahko zaceli.

...

Mamini zapisi: »K Petri grem v Ljubljano. Sobota je bila, 3. december. Seveda si bom zapomnila ta dan. Ne sicer v lepem spominu. Kot vedno me je povabila v neko posebno vegetarijansko restavracijo, kjer lahko sediš na tleh. Česa vsega nenavadnega ne najde ta moj otrok. Sprehajali sva se po Ljubljani, kazala mi je zanimive trgovine in tržnico, kamor sem hodila še kot otrok. Nekajkrat sva se ustavili v barih, kjer imajo kavo z riževim mlekom. Zanj mora biti vedno tudi neki poseben ambient. Navzven sva bili povsem sproščeni in vsakdanji. Vendar sem samo čakala, kdaj bo izrekla to, kar potem med sprehodom tudi je. 'Nekaj bi se rada pogovorila s tabo.' Ko ti otrok to reče, te vedno malo stisne.

Kot po navadi me je tudi tokrat pripravila na najhujše. Le kje se je tega naučila, da to vedno naredi. 'Prosim te, da zaradi tega, kar ti bom povedala, ne boš slabe volje. Da ne boš vzela tragično, nič se ne sekiraj, ker res ni tako grozno, kot se bo morda slišalo. Res, iskreno nimam nobenih hudih težav s tem, niti travm, bolečin, prav ničesar, le rada bi ti to povedala, ker mi bo morda pomagalo pri nekih stvareh, ki jih razrešujem. V redu, obljubiš?' Seveda obljubim. Samo povej mi že, prosim, kaj je, si mislim. In takrat mi pove.

Takrat mi pove nekaj, kar mora šokirati in sesuti prav vsakega starša, če mu te besede izreče njegov otrok.

...

Hladen tuš. Šok. Groza. Nisem vedela, ali bi hodila ali jokala. Ne, jokati ne smem, da ji s tem še ne otežim vsega, si mislim. Nisem vedela, kaj naj rečem ... Nisem vedela, kako naj se premikam, kaj naj gledam. Nisem niti vedela, kako naj diham. Ali naj kar neham dihati. Če bi bil zraven, bi ga v tem trenutku zagotovo zadavila. Pa me križajte zaradi te izjave, če želite, a tako je bilo – res bi ga! A ga ni bilo. Še sreča za oba.

Ne jokaj, ne tresi se, zdaj moram biti močna in pomagati otroku, žalovali bomo že pozneje.

Ne moreš verjeti ... Zakaj prav njej ... Zakaj prav mojemu otroku ...

Pa ne more se to zgoditi moji Petri ... Po vsem sranju v njenem življenju zdaj še to sranje. Tako sem se borila, da jima omogočim lepo otroštvo. Tako zelo pazila in se borila proti alkoholu, nasilju, okolju, slabim vplivom, poporodni depresiji ... na koncu pa to. Ni mogoče. To ni mogoče ...

Ko je bila najstnica, mi je povedala za to svojo 'hinavsko prijateljico'. Pa sem bila prepričana, da je bila že takrat takoj rešena tega. A ne. Še vedno trpi za tem ... A zdaj izvem, da moj otrok zaradi tega trpi že 24 let in jaz nič ne vem? Nič niti zaslutila nisem? Kakšna mama sem!? Kaj je moral moj otrok že vse preživeti, da se vedno, ko jo vidim, tako smeji, tako pozitivno gleda na življenje in je ves čas optimistična ... po vsem tem. Le kaj vse je morala narediti, da je prišla do tu ... 24 let ... In jaz kot mama nič ...

Še istega večera sem se odpeljala nazaj domov. Hvala bogu, da so se v avtomobilu odprle tiste solze. Ne vem, ali naj razbijem volan ali kaj. Zavila sem k prijateljici. 'Nekaj je narobe s tabo,' mi reče. 'Nič ni narobe,' se zlažem. A še sama nisem dojela, kako naj torej drugim govorim o tem. Nisem mogla. Grem domov in takrat sem šele zares dojela, kaj se je tu zgodilo.

Saj to ni mogoče ...

Pozneje me spet pokliče. Skrbi jo, kako sem sprejela to informacijo in kako sem. 'Super sem, ne skrbi zame. Poskrbi zase in povej, kako ti pri tem lahko stojimo ob strani.'

...

Življenje je kruto. Polno presenečenj. Če bi mi kdo prej rekel, da se je kaj takšnega zgodilo v naši družini, bi rekla, da to ni mogoče. Ni mogoče. Pri nas pa ne.

A očitno je. Je mogoče. Je.

...

...

...

Veliko bi se lahko naučili od vsakogar, če bi znali bolje opazovati in poslušati. Prav ko stopim pred predavalnico, me ustavi mladi fant, z izrazitimi kretnjami in pretiranim navdušenju v glasu, se mi predstavi in začne navdušeno razlagati, kaj vse je že dosegel v življenju in kako je prepričan, da bo napisal svetovno uspešnico ... Spet sem padla v tisto posebno stanje. Moje telo je tam in sodeluje v pogovoru. A opazujem naju nekako od zgoraj in zaznavam svoje občutke in misli ob vsakem najmanjšem dražljaju. Spet zaznam svoje prosto potujoče misli:

Ubogi je, kdor se le s količino prijateljev lahko pohvali. Kajti začutil še ni prave globine odnosa, ki ni pogojen s številom povezav

...

Nesrečen je, kdor se z materialnim predstavi. Kajti vedno je v strahu, da to izgubi, in vsak trenutek to možnost nosi v odmevu svoje hvale. Pravo vrednost človek nosi v sebi, tisto, ki je požar ne zogleni, veter ne odpihne, potres ne načne in družba ne odvzame. Tisto, ki je vedno z njim, kamor koli gre.

Ujetnik je, kdor si partnerja, otroke in stvari lasti. Šele ko te ni strah izgubiti vsega, začutiš svobodo in gradiš odnose na temeljih čistosti in iskrenosti.

Prestrašen je, kdor se za nazivi in plaketami skriva. Kajti ko si pripravljen ponosno stopiti pred množico, brez tega, gol in bos, takrat se šele zaveš svojih znanj in sposobnosti.

Lažnivec je, kdor le srečo, hvalo, uspehe pozna. Lažnivec samemu sebi. Kajti svet je jin-jang, kot smo to ljudje, kot so to naše poti vzponov in padcev, lepota in tegoba, rasti in umiranja.

Neveden je, kdor le s prsti, očmi, nosom, ušesi in umom živi. Kajti prave globine se začnejo v srcu in onkraj vsem poznanega ...

Zmeden je, kdor le množicam sledi. Kajti pravo pot lahko najdeš le v tišini, v samoti, v šepetu srca in modrosti intuicije.

Prazen je, kdor stoji le na varnem čolničku mirnega jezera. Kajti doživetja divjih brzic, razburkanega morja, viharjev oceanov,

moči slapov vlivajo moči in neskončnost energije življenja, ki te polnijo. Polnijo tvoje strasti, polnijo izkustva in dajejo življenje življenju, četudi prek nevarnosti, strahov, tresočih se rok in šibečih se kolen.

Najbolj izgubljen pa je tisti, ki ve, da vse ve. Ki ve, da je uspešen. Ki ve, da je slaven. Ki ve, da je lep. Ki ve, da je več kot ostali.

...

Včasih si bom morda res obarvala lase, dobila kilogramček ali dva pa tudi izgubila kakšnega, menjala oblačila, morda celo z ličili spreminjala obraz ... A vedno bo tu isto srce, za katerega se bom vedno trudila, da bo ostalo toplo in ljubeče.

Včasih bom imela boljši avtomobil, drugič slabšega, enkrat bom imela večje, drugič manjše stanovanje, morda bom zgradila hišo, morda jo bom tudi izgubila, enkrat bom imela več denarja na računu, drugič manj ... A vedno bom ustvarjala. Ustvarjala to, kar znam in čutim. Ustvarjala s srcem in strastjo.

Menjala bom prijatelje, z enimi gradila globlji odnos, z drugimi površinskega. Nekateri moji prijatelji se bodo mnogim zdeli čudni, drugi zanimivi ... A vedno se bom trudila, da bo odnos iskren.

Enkrat bom doživljala uspehe, drugič neuspehe. Enkrat bom prejela pokal, drugič kritiko. Enkrat bom na naslovnica z zgodbo o uspehu, drugič tarča posmeha na forumih ... A vedno bom stala za tem, kar sem rekla, naredila, dala v svet. Ker bom vedela, da sem v tistem trenutku to čutila, vedela, znala. Vedno bom vedela, da sem delala s pozitivnimi nameni.

Enkrat bom samska, drugič v zvezi, enkrat v množici ljudi, drugič zmedena sama v kotu. Enkrat bom sredi velikega sorodstva, drugič med neznanci v tujini ... A vedno se bom trudila znati biti sama s sabo in poskrbeti, da me to ne bo plašilo.

Enkrat se bom smejala kljub bolečini, drugič bom smeh zadrževala kljub radosti. Enkrat bom pokimala kljub nestrinjanju, drugič rekla *ne* kljub želji po *da* ... A vedno bom v očeh pokazala iskrenost brez mask.

Enkrat bom plavala v oceanih, drugič osvajala gore Afrike, enkrat bom občudovala glamur Hollywooda, drugič preprostost Azije ... A nikoli ne bom pozabila, kje je moj dom.

Enkrat bom presenetila s svojo iskrenostjo, drugič s svojo zaprtostjo. Enkrat bodo ljudje ob meni razočarani, drugič navdahnjeni. Enkrat bodo v meni videli poraz, drugič navdih. Enkrat jim bom povedala za svoje največje padce in borbe, drugič za svoje največje zmage. A vedno bom – jaz.

In če vemo, da se to prvo nenehno spreminja, pogledajmo to drugo in bomo zares spoznali ljudi.

Odprem vrata varnega doma, naj bo v srcu bolečina ali radost, pogum ali strah ... Pogledam školjko na zidu in si rečem: Petra, samo hodi in hodi in hodi ...

Hodim in hodim in hodim.